

MATEMATIKA HIZTEGIA

Donibane* Lohitzunetik heldu berria naizela, aipatu ogin nahi dut nolabait, han ukitu* genuen zenbait puntu, jendeak hango berri ukan* dezan.

Ez naiz antolaketa lanen kritika egiten hasiko, ezin hobeak izan baitziren; eta neuri dagokidan arloa aztertuko dut.

Goizeko hitzaldietara, nolanahiko gaiei buruz izanki,* era guztietako pertsonak biltzen ginen. Beharbada horregatik, hitzaldi hauk* ez ziren, guk nahi genukeen bezain sakonak izan; baina, hala ere, onuragarriak* izan zirenik ez dut uste inork ukatuko duenik.

Lan konkretuetarako, arratsaldeko mintegiak* antolatu ziren. Honelako mintegiak niretzat gauza berri zirenez gero, zezenek harrapatu nindutela esan nezake, ez bainengoen guztiz gerturik* horretarako. Hala ere, matematika arloa aztertzen duten batzuk, mintegia prestatzen arduratu ziren. Berezik Txillardegi, matematika liburu batzuk idaztean erabili ukan duen hiztegia denon aurrean aztertu zuen; eta hiztegi honen ikertzeari* lotu gintzaizkion hurrengo egunetan.

LIBURU BIZIEN BEHARRA

Euskal Unibertsitatea bukatu zeneko, matematika hiztegi hori guztiz azterturik zegoen. Nik, orain, hiztegi honek ukan lezakeen garrantzia aipatu nahi dut, haren sortzean parte hartu dutenen eritziak kontutan edukirik.

1. Hiztegi hori, premia bizi batek sortua da. Matematikari buruz euskaraz liburu bat idaztean agertu diren premiei, orantzun bat eman zaie. Gaur egun egin ditzakegun hiztegiak, multzo nagusi bitan banatuko nituzke: hilak, edo besterik gabe pertsona batzuen burutik sortuak, baina inongo liburuan erabiltzen ez direnak; eta biziak, liburu batzuk egitean halabarrez sortuak, eta, beraz, erabiliak.

Azken hauek, erabiltzean dute beren balio eta indar guztia. Sortu bezain laster erabiliak, eztabaidatuak eta berrizatuak direlako. Erabiltzean, jendeak beretu egiten ditu, edo behintzat egin ditzake; eta jendeak asimilatu dituenean, orduan esan dezakegu, benetako hiztegi bat dugula.

Nik aipatu ditudan hiztegi hilek, ez dute baliorik. Haien premiarik ez badugu, guztiz alferrikakoak direla esan dezakegu.

2. Hiztegi hau, bai matematika eta bai hizkuntza arloan trebeak diren batzuek egina da, ez baita aski* hizkuntza ondo menperatzea, hiztegi tekniko baten oinharriak prestatu ahal izateko.
3. Hiztegi hau talde lanean sortua da, denon eritziak entzun ondoren onhartua.
4. Hiztegi hau hitzarmen* gisa* sortua da, hots,* denek era berean erabiltzeko asmotan. Puntu honetan, berriro ere, batasunaren beharra argi ikusten da. Talde lanetara sartu baino lehen, alde batera utzi behar ditugu geure aurreritziak,* lan onuragarri bat bururatzeko.

Hiztegi honen apologia egin ondoren, ba dirudi, lan hau onhartu besterik ez dugula egin behar. Hala ere, lehen esan dudana bezala, hiztegi hau ez da benetako hiztegi baten hazia baizik. Hautatu diren hitz eta egiturak,* ikastoletan eta bizitza arrunteko* gorabeheretan erabili behar ditugu.

Horretaz konturaturik, ikastolentzat liburuak prestatzeko programatze bat ere egin genuen. Beraz, hiztegi horretan onhurturiko hitzak eta egiturak berehala erabiltzeko asmoa dugu. Batasunerako ere bide bat zabaltzen dela, argi dago. Han batu ginenok, euskal herri gehienetakoak ginen. Mintegi hartan ba geunden behintzat nafarrak, giputzak, lapurtarrak, zuberotarrak et bizkaitarrak.

OHAR BAT

Neuri dagokidanez, ba dut oraindik esatekorik. Azken urte honetan, ph, y, kh, th eta beste zenbait letra erabili ukan ditut, gai

teknikoez idaztean. Horretarako nituen zergatikoak, beste artikulua batean azaldu nituen, eta oraindik zutik diraute.

Donibaneko mintegietan —zenbait eritzi entzun ondoren, eta gure egoera honetan batasunerako onuragarri izan daitekeelakoan—, hitzarmen* bezala eta urte beteko epean, letra horik* ez erabiltzea onhartu genuen. Grekotik nahiz beste odozein hizkuntzatik harturiko letren aldaketa bat onhartu genuen, denok ora berean egiteko. Beraz, hurrengo artikuluetan ez ditut letra horik erabiliko.

Hala ere, eta amore eman dudana arren, one eritzi, Unibertsitate mailan gai teknikoez idaztean, baitezpadakoa* da letra horien erabiltzea.

Horrez gainera, argi utzi nahi dut gauza bat: Horretaz erabaki bat hartzekotan, Euskaltzaindiak hartu beharko du. Erabaki hori, orainokoa, hartu gabe dago; baina egunen batean hartu beharko da, batasuna lortu gura badugu.

Beraz, hauzia airean dago.

J. R. ETXEBARRIA

dezakegu, daikegu
dezan, daian
ditzake, daikez
ditzakegu, daikeguz
geunden, gengozen

gintzaizkion, gintxakozan
lezako, leiko
nezake, neiko
zale, jake